

Hanna Meretoja

Historiallisuus kertomusteoreettisena haasteena

Suunnistaminen kertomuksen tutkimuksen monitieteisellä kentällä on käynyt yhä haastavammaksi sitä mukaa, kun kenttä on laajentunut ja moninaistunut. Sillä risteävät hyvin erilaiset, toisiinsa monimutkaisin tavoin limittyvät ja jännitteisiin suhteisiin asettuvat tutkimusperinteet. Itse en koe kertomuksen tutkijana paikantuvani selkeästi mihinkään selvärajaiseen kertomusteoreettiseen koulukuntaan, ja juuri siksi pidän erityisen hedelmällisenä nykytilannetta, jossa koulukuntien muodostamisen ja puolustamisen lisäksi meneillään on paljon muutakin, kuten kiinnostavia keskusteluja eri perinteistä ammentavien tutkijoiden välillä.¹ Kertomuksen tutkimuksen maastoa olisi kuitenkin helpompi hahmottaa, jos tutkijat harjoittaisivat vielä nykyistä enemmän metatason pohdintaa eri perinteiden välisistä suhteista ja niiden teoreettisista taustaoletuksista.

Kertomuksen tutkimuksen moniäänisestä nykytilanteesta saa hyvän kuvan esimerkiksi alan kansainvälisistä konferensseista, jotka ovat käyneet viime vuosina aiempaakin monitieteisemmiksi ja eri perinteitä yhteen kokoaviksi. Näistä tärkeimmät ovat vuosittainen, tänä vuonna Manchesterissa järjestetty *International Conference on Narrative* (ks. Kakon kirjoitus tässä lehdessä) ja *Narrative Matters* -konferenssi, joka järjestettiin viime vuonna Pariisissa alaotsikolla ”Life and Narrative” ja tullaan järjestämään siellä toistamiseen ensi kesäkuussa alaotsikolla ”Narrative Knowing”. Näistä edellinen konferenssarja on enemmän kirjallisuudentutkimukseen keskittyvä ja narratologiapainotteisempi, jälkimmäinen taas tuo yhteen eri ihmistieteissä tehtävää kertomuksen tutkimusta. Näissä konferensseissa huomiota kiinnittää sekä pyrkimys käydä eri perinteitä ylittävää vuoropuhelua että se, miten kuitenkin suuri osa puhujista suuntaa esitelmänsä spesifille kertomuksen tutkimuksen haaralle, osallistuu siinä meneillään oleviin keskusteluihin ja valikoi konferenssiohjelmasta omaa haaraansa edustavat esitelmät.

Ehkä siksi, että olen erityisen kiinnostunut kertomuksen tutkimuksesta, joka on samanaikaisesti sekä filosofista että historiallista, olen yrittänyt hahmottaa eri perinteiden välisiä suhteita siitä käsin, minkälaisia filosofisia – mukaanlukien historianfilosofisia – oletuksia niiden taustalla on. Nähdäkseni kaiken kertomakirjallisuuden ja kertomusteorian taustalla on tiettyjä filosofisia oletuksia, jotka puolestaan ovat muotoutuneet tietyissä historiallisissa konteksteissa, niiden ehdollistamina (mikä ei tarkoita, että kirjallisuus palautuisi sen enempää filosofiaan kuin historiaankaan). Paul Ricœur (1985, 447) toteaa, ettei mikään kertomus ole ”eettisesti neutraali”. Mikään kertomus – tai

kertomusteoria – ei voi myöskään olla ontologisesti tai epistemologisesti neutraali.² Ne sisältävät aina tiettyjä oletuksia siitä, mikä on todellista ja minkälaisessa tiedollisessa suhteessa olemme todellisuuteen. Vaikka ne eivät varsinaisesti ottaisikaan näihin kysymyksiin kantaa, ne tarjoavat näkökulman, josta käsin kysymykset asetuvat tietyllä tavoin. Nähdäkseni tämän hetken suuret kertomusteoreettiset kiistat esimerkiksi kokemuksen, kertomuksen ja historian välisistä suhteista tulevat ymmärrettäviksi nimenomaan eri positioiden taustalla olevista erilaisista filosofisista oletuksista. Seuraavassa valotan tätä tarkastelemalla kokemuksen historiallisuutta kertomusteoreettisissa keskusteluissa sekä historiallisuuden ja teoreettisuuden suhdetta kertomuksen tutkimuksessa.

Kokemuksen ja historian suhde narratologiassa ja hermeneutiikassa

Narratologiassa on 2000-luvun alusta lähtien puhuttu tarpeesta historiallistaa narratologiaa, mutta vasta aivan viime vuosina narratologit ovat kiinnostuneet myös kokemuksen ja historian suhteesta ja ”historiallisesta kokemuksesta” (*historical experience*) (Fludernik 2003; 2010). Tämä on merkittävä ilmiö, sillä juuri kokemus on keskeinen käsite jälkiklassisessa, kognitiivisesti orientoituneessa narratologiassa. Kun klassinen narratologia hahmotti kertomuksen logiikkaa tapahtuman käsitteestä käsin, jälkiklassisessa narratologiassa kokemuksen käsite on noussut keskeiseksi kertomuksen käsitteellistämässä. Ratkaiseva rooli tässä kehityksessä on ollut Monika Fludernikin urauurtavalla teoksella *Towards a 'Natural' Narratology* (1996), jossa hän nostaa kertomuksen tärkeimmäksi piirteeksi kokemuksellisuuden (*experientiality*) eli kokevan subjektin näkökulman ja tavat reagoida tiettyihin tilanteisiin ja tapahtumiin. Kognitiivista narratologiaa hallinnutta kokemuksestä voi kuitenkin pitää varsin epähistoriallisena. Sen taustalta voidaan löytää oletus kokemuksen perustavasta universaaliudesta ja välittömydestä. Esimerkiksi analyyttisestä mielenfilosofiasta lainattu kvalian käsite, jolla kokemuksellisuutta on käsitteellistetty kognitiivisessa narratologiassa, on yhteydessä oletukseen tietoisuudelle välittömästi annetusta puhtaasta aistikokemuksesta.³

Kun Fludernik on nyt siis kiinnostunut historiallisesta kokemuksesta, minkälaisista historianfilosofisista oletuksista käsin hän tällöin puhuu historiallisuudesta? Hän tekee erottelun kahdenlaisiin historiallisiin kokemuksiin: ”voidaan puhua nykyaikaan sijoituvista kokemuksistamme Afganistanin sodasta tai historiassa Elisabetin aikaisten ihmisten kokemuksesta Irlannin sodasta” (Fludernik 2010, 42). Lisäksi hän toteaa, että koska useimmat ihmiset (lähinnä sotilaita lukuunottamatta) kokevat ensimmäisen tyyppiset historialliset kokemukset median välityksellä, voitaisiin erottaa vielä kolmas kategoria, ”*raaka kokemus*”, kuvaamaan ”prosessien ja tapahtumien välitöntä fyysistä kokemista” (ibid.). Kaikki hänen esimerkinsä historiallisista kokemuksista ovat suuria poliittisen historian tapahtumia: sotia, amerikkalaisten kuuhun laskeutuminen, Berliinin muurin

murtuminen. Hänelle kokemus on historiallinen, jos se koskettaa tapahtumaa, joka on joko ”historiallisesti merkittävä” tai menneisyyteen kuuluva (ibid., 46).

Fludernikilla on siis vahvasti tapahtumahistoriallinen lähestymistapa historiaan. Tällainen historiakäsitys on kapea, sillä siitä käsin on vaikea tunnistaa arkielämän – jossa ei näennäisesti ”tapahtu mitään” – monisyistä historiallista rakentuneisuutta: sitä, miten historiassa on kyse myös jokapäiväisestä kokemusmaailmastamme.⁴ Kokemus nähdään varsinaisesti historiallisena vasta silloin, kun huomioidaan, miten se historiallinen maailma, jossa elämme, määrittää perustavalla tavalla kokemuksen tapojamme ja sitä, mitä on ylipäättään mahdollista kokea, tuntea ja ajatella. Esimerkiksi Reinhart Koselleck (1979), Hans-Georg Gadamerin oppilas, käsitteellistää historiallisen maailman kokemustilaksi (*Erfahrungsraum*), joka asettaa tietyt rajat sille, mitä tuossa maailmassa on mahdollista sanoa, ajatella ja kokea. Käsite sisältää ajatuksen siitä, että se, miten historiallinen traditio vaikuttaa meihin ja miten käsitämme menneisyyden, määrittää olennaisesti sitä, miten koemme nykyhetken ja miten suuntaudumme tulevaan. Samantyyppinen ajattelutapa läpäisee Gadamerin kokemuksen historiallisuutta painottavaa ajattelua, ja hän viittaa historiallisen tajun käsitteellä tajuun siitä, ”mikä on mahdollista tietylle ajalle ja mikä ei” (1990, 22). Vastaavasti esimerkiksi Michel Foucault (1966) käsittelee historiallisen *a priorin* käsitteellä sitä, mitä tietynä aikakautena on mahdollista tietää ja kokea. Tästä näkökulmasta ei vain kokemus sodista ole historiallista, vaan kaikki kokemus, jopa kaikkein arkipäiväisin ja tiedostamattomin tapamme havainnoida maailmaa, on historiallisesti konstituoitunutta.

Fenomenologis-hermeneuttinen ajatteluperinne hylkää ajatuksen välittömästä kokemuksesta ensinnäkin sillä perusteella, että menneen ja tulevan horisonttien nähdään aina jo läpäisevän nykyhetken kokemusta. Menneet kokemukset ja niiden tulkinnat muovaavat sitä, miten nykyhetki koetaan ja miten tulevaan suuntaudutaan nykyhetkessä. Kuten Husserl (1991, 49) toteaa, jopa näennäisesti välitön aistikokemus konstituoituu ”synteettisesti”: se sisältää ”primaarisen muistin” tai ”retention”, joka säilyttää tietoisuudessa – kuin ”komeetan häntä joka kiinnittää itsensä hetken havaintoon” – ja liittää osaksi nykyhetkeä juuri tapahtuneen, ja protention, joka ennakoii tulevaa hetkeä. Heidegger, Gadamer ja Ricoeur kehittivät tätä näkemystä näyttämällä, miten nykyhetken horisonttia konstituoivat erilaiset historialliset ja sosiokulttuuriset traditiot, jotka siis ehdollistavat sitä, mitä näemme ja koemme ja miten. Jos kokemus ajatellaan lähtökohtaisesti pistemäisenä, tässä ja nyt tapahtuvana, välittömänä aistihavaintona, päädytään epähistorialliseen kokemuskäsitykseen, kun taas kokemuksen perustavaa ajallisuutta painottava lähestymistapa kytkeytyy näkemykseen kokemuksen historiallisesta välittyneisyydestä.

Toiseksi näkemys kokemuksen välittyneisyydestä liittyy fenomenologis-hermeneuttisessa perinteessä sen käsittämiseen aina yksinkertaisista havainnoista lähtien maail-

maan suuntautumisen ja merkityksenannon tapana. Hermeneutiikassa tämä käsitteellistetään puhumalla kokemuksen tulkinnallisesta rakenteesta eli jokin jonakin -rakenteesta (*etwas als etwas*). Hahmotamme maailmaa aina jossain mielessä, annamme sille jonkun hahmon, ja tässä tulkinnassa rakentuva merkitys on prosessuaalinen: yksittäinen kokemus on osa kokemusten jatkumoa, ja tullessaan liitetyksi aiempaan ja tulevaan se määrittyy jatkuvasti uudelleen. Historiallisesti muotoutunut kokemushorisontti määrittää, mitä ja miten koemme asiat nykyhetkessä, mutta uudet kokemukset taas haastavat tulkintahorisonttiamme niin, että ymmärryksemme aiemmista kokemuksestamme ja ylipäätään siitä, keitä olemme, saattaa olennaisesti muuttua (ks. Gadamer 1990; Ricœur 1985, 439–447). Siten kokemus on osa jatkuvan uudelleentulkinnan prosessia, jossa muutoksessa oleva tulkintahorisontti ja uudet kokemukset muokkaavat toinen toistaan.

Kysymys kokemuksen välittyneisyydestä määrittää olennaisesti myös tapaa nähdä kokemuksen ja kertomuksen välinen suhde. Kokemuksen välittömyyteen uskovat, empiristis-positivistisesta traditiosta ammentavat teoreetikot, kuten Galen Strawson (2004), kuvaavat kokemusten kerronnallistamista valheellisena, jälkikäteen tapahtuvan vääristämisenä, ja narratologiassa kokemuksen ja kertomuksen kehykset asetetaan pääsääntöisesti hierarkkiseen suhteeseen. Mutta jos kokemus nähdään maailmaa jäsentävänä ja merkityksellistävänä, narrativisointi näyttäytyy yhtenä tämän jäsentämistoiminnan muotona, ei sille lähtökohtaisesti vastakkaisena. Hermeneuttinen kertomuskäsitys näkee kokemuksen ja kertomuksen kietoutuvan toisiinsa ja sekoittuvan siten, ettei niiden jyrkkä vastakkainasettelu ole mielekäästä. Pikemminkin ne ovat osa tulkinnallista jatkumoa, joka ulottuu yksinkertaisen aistihavainnon jokin jonakin -rakenteesta kokemusten narratiiviseen uudelleentulkintaan.

Esimerkiksi Fludernik (2010, 46) korostaa, että kokemuksesta voi kertoa vasta kun se on ohi, mutta jos kulttuuristen kertomusten nähdään muovaavan jo sitä, miten asiat ylipäätään koetaan, narratiivisen tulkinnan voidaan nähdä sekoittuvan kokemukseen ja antavan sille tietyn muodon. Niin kokeminen kuin kertominen tapahtuvat tietyissä historiallisissa maailmassa, suhteessa tuossa maailmassa tarjolla oleviin, kulttuurisen tradition välittämiin kokemuksen tulkinnan ja kerronnallistamisen malleihin. Olen kuvannut kaksoishermeutiikan käsitteellä, miten kertomukset ovat tulkintoja kokemuksista, jotka ovat jo itsessään tulkintoja, ja kolmoishermeutiikan käsitteellä, miten uudelleentulkitsemme kokemuksiamme kulttuuristen kertomusmallien valossa.⁵ Hermeneuttisesta näkökulmasta kertomus on järjestyksen rakentamista, luovaa ja selektiivistä toimintaa, jossa jotakin nostetaan esiin ja asetetaan merkityksellisiin suhteisiin jonkun muun kanssa, mutta tämän prosessin poieettinen luonne ei tee siitä aina väistämättä valheellista tai vääristävää.

Historiallinen ja teoreettinen kertomuksen tutkimuksessa

Kokemuksen ja historian luonnetta koskevat oletukset vaikuttavat ratkaisevasti paitsi siihen, miten ymmärretään näiden suhde kertomukseen, myös tekstianalyysin käytäntöihin. Tämä tuli kiinnostavasti esiin Itä-Suomen yliopiston tänä syksynä järjestämässä seminaarissa ”Elämä, kertomus, merkitys” (29.11.2013). Yritin omassa esitelmässäni hahmotella narratologian, hermeneutiikan ja nussbaumlaisen kirjallisuusfilosofian taustaoletuksia (esim. koskien kokemuksen suhdetta aikaan ja historiaan), jotka vaikuttavat niiden erilaisiin tapoihin lähestyä kertomusta. Lisäksi yritin muun muassa saada selvyyttä siihen, minkälaisista tiedonintresseistä käsin näissä eri perinteissä tehdään kertomuksen tutkimusta. Hermeneuttinen kirjallisuuskäsitys korostaa, että kirjallisuus on kulttuurisen itseymmärryksen muoto, joka osallistuu todellisuuden merkityksellistämiseen ja maailman hahmottamiseen. Tästä näkökulmasta kirjallisuudentutkijatkin osallistuvat omalta osaltaan kulttuurisen itseymmärryksen lisäämiseen, ja tällä toiminnalla on viime kädessä myös emansipatorista potentiaalia, sillä kulttuurisen merkitystodellisuuden ymmärtämistä voi pitää avaimena sen muuttamiseen. Samalla filosofinen hermeneutiikka tarjoaa tieteenfilosofisia välineitä metatason pohdintaan kirjallisuuden/kertomuksen ja sen tutkimuksen luonteesta.

Narratologit tuntuvat kirjoittavan pääasiassa toisilleen, specialistien joukolle, joka keskittyy kehrittelemään eteenpäin kertomuksen tutkimuksen välineitä. Mutta eikö myös näiden analyysivälineiden merkitys ole viime kädessä siinä, että ne auttavat ymmärtämään paremmin, miten kertomukset toimivat osana kulttuurista merkitystodellisuuttamme? Joensuun kertomusseminaarissa narratologioiden keskuudessa tuntui vallitsevan suhteellinen yksimielisyys siitä, että narratologia toimii parhaiten juuri eräänlaisena työkalupakkina, kun taas suurten metatason kysymysten he näkivät rajautuvan narratologisen projektin ulkopuolelle. Silti voi kysyä, eivätkö perustavat oletukset esimerkiksi kokemuksen luonteesta ja sen suhteesta historiaan vaikuta narratologisessa tekstianalyysissä, vaikkapa tavoissa soveltaa kertomisen ja kokemisen kehysten käsitteitä.

Samuli Häggin esitelmän innoittamassa keskustelussa pohdittiin, olisiko kertomusteoreettisten käsitteiden ja kohdetekstien kohtaamisista muotoutuneiden erityisen onnistuneiden ”narratologisten käsitteiden museo” hyvä metafora sille, mihin suuntaan narratologiaa voisi kehittää, vai olisiko sittenkin parempi puhua ”välinevuokraamosta”. Jälkimmäinen tuntui saavan enemmän kannatusta yleisön keskuudessa, mutta itse pidän Häggin puolustamasta museometaforasta, sillä voivathan esimerkiksi taidemuseot toimia elävänä osana nykypäivää eivätkä vain menneisyyden esittelyä jälkipolville. Museometaforan kautta voi pohtia käsitteiden historian keskeisyyttä niiden käyttökelpoisuutta arvioitaessa. Häggin museometafora korostaa, miten hyvässä narratologisessa analyysissä tapahtuu teoreettisten käsitteiden ja kohdetekstin kohtaaminen, joka jättää jälkensä käsitteeseen. Narratologiseen museoon olisi pääsy vain käsitteillä, joissa

kiteytyvät tällaiset onnistuneet kohtaamiset. Näitä kohtaamisia museo siis juhli ja samalla tarjoaisi käsitteet muiden tutkijoiden käyttöön.

Itse soisin museon edustavan laajemminkin kertomuksen tutkimusta tai ylipäätään kirjallisuudentutkimuksen eri perinteitä. Tällainen museo voisi hyvin toimia elävänä osana tutkimusta: innoituksen lähteenä, joka tarjoaisi tutkijoille välineitä pohtia – käsitteen historiaa ja sen aiempia onnistuneita käyttökonteksteja vasten – millaiset ovat heitä kiinnostavien käsitteiden historialliset pätevyuden rajat ja miten käyttökelpoisia ne ovat kunkin uuden tutkimuksen kontekstissa. Toivottavasti nyt tekeillä oleva tieteen termipankkihanke tulisi omalta osaltaan edistämään kirjallisuudentutkijoiden käsitehistoriallista kompetenssia ja siten toteuttaisi paitsi ”välinevuokraamon” ideaa myös joiltakin osin Häggin ideaa onnistuneiden käsitteiden museosta.

Tarkan tekstianalyysin ihanne tuntuu yhdistävän hermeneuttista tekstin kohtaamisen ajatusta ja narratologista pyrkimystä tekstianalyysiin, jossa teoreettiset käsitteet ja kohdetekstit haastavat vastavuoroisesti toisiaan. Kummankaan mukaan tulkinta ei voi olla mekaanista ennalta annetun metodin soveltamista. Ne kuitenkin eroavat toisistaan siinä, minkälaisen roolin ne antavat historialle tulkinnan prosessissa. Hermeneutiikassa juuri kirjallisuuden historiallisuus on erottamattomasti kytköksissä siihen, että kaikki kaunokirjalliset teokset ovat singulaarisia ja niillä on oma erityisluonteensa, jolle tulkinnan tulee tehdä oikeutta. Hermeneutiikka näkee kaunokirjallisuuden tulkinnan dialogisena prosessina, jossa ollaan avoimia ja herkkiä kohteen erityisyydelle, ja tätä kautta tullaan tietoisiksi myös omista ennako-oletuksista ja pystytään osin ylittämään ne. Hermeneutiikka näkee tämän dialogin myös maailmojen kohtaamisena, sillä sekä tutkija että teksti kiinnittyvät historialliseen maailmaan, joka on itsessään pluraalinen, lukuisista eri kokemusmaailmoista koostuva; tekstin merkitys muotoutuu jatkuvan uudelleentulkinnan prosessissa, jossa se kohdataan yhä uusista maailmoista ja kokemushorisonteista käsin. Tällöin herkkyyttä tekstille on samalla herkkyyttä sen historiallisuudelle ja pyrkimystä tulla tietoiseksi omasta historiallisuudestamme, niistä ääneenlausumattomista tekijöistä, jotka konstituivat omia tapojamme kohdata maailma.

Useampi narratologi sanoi seminaarin aikana ja sen jälkimainingeissa, että narratologia toimii parhaiten lyhyiden (esim. yhden kappaleen mittaisten) tekstinkohtien analyysissä. Tällöin ajatellaan, että yhtä katkelmaa voi analysoida irrallaan kokonaisuudesta. Kun hermeneuttisen ajatteluperinteen näkökulmasta osaa tulisi analysoida osana kokonaisuutta ja kokonaisuutta osien kautta, narratologit sulkeistavat mielellään merkityksen ja tulkinnan kysymykset ja sanoutuvat irti etenkin kokonaistulkinnan vaatimuksesta.⁶ Mutta päästäänkö kertomuksen analyysissä lopulta merkityksen ja tulkinnan kysymyksistä? Eikö yksittäisenkin kaunokirjallisen katkelman analyysin taustalla ole viime kädessä joku vähintään implisiittinen ja summittainen tulkinta teoksen kokonaisuudesta?

Tämä liittyy laajempaan kysymykseen historian ja teorian suhteesta kertomuksen tutkimuksessa. Joissakin puheenvuoroissa ne tunnuttiin asettavan vastakkain ja pidettiin mahdottomana kertomuksen tutkimusta, jossa ne olisivat tasapainossa. On selvää, että sekä historiallisesti että teoreettisesti korkeatasoisen kertomuksen tutkimuksen tekeminen on haastavaa, mutta itse en pidä mielekkäänä teorian ja historian näkemistä vaihtoehtoisina. Eikö kirjallisuudentutkimus sisällä aina sekä teoreettisen että historiallisen ulottuvuuden (vaikkei aina eksplikoikaan molempia)? Se, mitä historiallinen kontekstualisointi tarkoittaa, riippuu tietysti siitä, miten historian ymmärtää. Missä historia on? Narratologiassa tekstin ja kontekstin suhde tunnutaan käsittävän yleensä melko hierarkkisesti, ja historiallinen konteksti paikannetaan tekstin ulkopuolelle. Tällöin uhkakuvana on, että teksti palautetaan johonkin sille ulkoiseen, eikä enää lueta tarkkaan mitä itse tekstissä sanotaan. Mutta onko tällainen vastakkainasettelu perusteltu? Jos historia onkin jo määrittämässä kaikkea kokemusta, silloin kokemuksellisuuden analysointi on samalla väistämättä tiettyyn historialliseen maailmaan kiinnittyvän kokemusmaailman analysoimista. Tällöin historiallinen konteksti on läsnä itse tekstissä, ei jossain sen ulkopuolella. Ja tällöin se on olennainen osa myös lyhyttä tekstikatkelmaa.

Miksei erilaisten kerronnan muotojen ja keinojen analysoimisen voisi kertomuksen tutkimuksessa liittää tiiviimmin erilaisten historiallisten kokemuksen tapojen tutkimukseen? Sellaiset kirjallisuudentutkimuksen klassikot kuin Auerbach, Bahtin ja Lukács tekevät nimenomaan historiallisesti sensitiivistä kerronnan analyysiä, jossa yhdistyy tarkka tekstianalyysi ja siihen kytkeytyvä laajojen maailmankuvan, subjektikäsitysten ja todellisuuskäsitysten muutosten hahmottaminen. Heidän tutkimustensa perustana on näkemys niin kokemuksen kuin kirjallisuuden perustavasta historiallisuudesta. Nämä klassikot tarjoavat esimerkkejä erityisen vaikuttavista tavoista yhdistää historiallisuus ja teoreettisuus. Kun puhuimme tästä seminaarin jälkeen illallisella, viimeinen vastaväite oli kuitenkin se, ettei nykyinen yliopistomaailma mahdollista senkaltaista tutkimusta. Näin voi hyvinkin olla – ainakaan yliopistomaailman tehokkuutta ja spesialisoitumista korostava arvomaailma ei siihen kannusta. Vaatii valtavaa yleissivistystä – paitsi teoreettis-filosofista näkemystä myös laajan lukeneisuuden mukanaan tuomaa kykyä hahmottaa monimutkaisia historiallisia prosesseja ja kehityskulkuja – jotta voi yhdistää tarkan tekstianalyysin, kontribuoimisen teoreettisiin keskusteluihin ja sen näkemisen, miten historia on läsnä jokaisessa kaunokirjallisessa katkelmassa. Varmaan on totta, että nykyisessä yliopistomaailmassa tämänkaltaisen tutkimuksen edellyttämä sivistys näyttäytyy vanhanaikaisena, tarpeettomana ja tehottomana. Mutta ehkä juuri siksi sille olisi nykymaailmassa entistäkin suurempi tarve.

Viitteet

¹ Eri perinteitä tuovat vuoropuheluun esim. Hägg, Lehtimäki & Steinby (toim.) 2009; Hatavara, Hydén & Hyvärinen (ed.) 2013.

² Tämä pätee myös yleisemmin kirjallisuuteen ja sen tutkimukseen (ks. Meretoja 2013b).

³ Kokemuksellisuuden käsitteellistämistä ”kvalian” pohjalta ks. esim. Herman 2009. Universaalisuudesta ks. Fludernik (2010, 48), jonka mielestä kirjallisuus pyrkii välittämään kokemuksen universaalina ja yleisinhimillisenä, myös menneitä maailmoja kuvatessaan.

⁴ Tästä tarkemmin ks. Meretoja 2011.

⁵ Kaksoishermeneutiikasta ovat puhuneet Anthony Giddens ja Jürgen Habermas yhteiskuntatieteiden kontekstissa. Kaksois- ja kolmoishermeneutiikasta tarkemmin ks. Meretoja 2013a, 104–105.

⁶ Kuten Maria Mäkelä toteaa tässä lehdessä, ”kognitiivinen narratologia ei tunnustasi enää merkityksestä ja tulkinnasta puhukaan”.

Lähteet

- FLUDERNIK, MONIKA 1996: *Towards a 'Natural' Narratology*. London: Routledge.
- FLUDERNIK, MONIKA 2003: The Diachronization of Narratology. *Narrative* 11 (3), 331–348.
- FLUDERNIK, MONIKA 2010: Experience, Experientiality, and Historical Narrative. *Erfahrung und Geschichte*. Hrsg. Thiemo Breyer & Daniel Creutz. Berlin: De Gruyter.
- FOUCAULT, MICHEL 1966: *Les mots et les choses*. Paris: Gallimard.
- GADAMER, HANS-GEORG 1990: *Gesammelte Werke. Band 1: Hermeneutik I. Wahrheit und Methode: Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik*. Tübingen: Mohr.
- HATAVARA, MARI, LARS-CHRISTER HYDÉN & MATTI HYVÄRINEN (ED.) 2013: *The Travelling Concepts of Narrative*. Amsterdam & New York: John Benjamins.
- HERMAN, DAVID 2009: *Basic Elements of Narrative*. Malden: Wiley-Blackwell.
- HUSSERL, EDMUND 1991: *On the Phenomenology of the Consciousness of Internal Time (1893–1917)*. Trans. John Barnett Brough. Dordrecht: Kluwer.
- HÄGG, SAMULI, MARKKU LEHTIMÄKI & LIISA STEINBY (TOIM.) 2009: *Näkökulmia kertomuksen tutkimukseen*. Helsinki: SKS.
- KOSELLECK, REINHARDT 1979: *Vergangege Zukunft*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- MERETOJA, HANNA 2011: An Inquiry into Historical Experience and its Narration: The Case of Günter Grass. *Spiel* (Special Issue: Towards a Historiographical Narratology, ed. Julia Nitz & Sandra Harbart Petrulionis) 30 (1), 51–72.
- MERETOJA, HANNA 2013A: Philosophical underpinnings of the narrative turn in theory and fiction. *The Travelling Concepts of Narrative*. Ed. Mari Hatavara, Lars-Christer Hydén & Matti Hyvärinen. Amsterdam & New York: John Benjamins.
- MERETOJA, HANNA 2013B: Mitä on filosofinen kirjallisuudentutkimus? Romaani filosofian ja historian risteyskohdissa. *Romaanin historian ja teorian kytköksiä*. Toim. Hanna Meretoja & Aino Mälikalli. Helsinki: SKS.
- RICŒUR, PAUL 1985: *Temps et récit 3*. Paris: Seuil.
- STRAWSON, GALEN 2004: Against Narrativity. *Ratio* 17 (4), 428–452.